

Program politických prací podzimních je velmi široký; zemědělské strany žádají, aby byla řešena otázka oddlužení zemědělců; je tu dále otázka sanace samosprávy atd. Perspektivy pro podzimní politické práce jsou v celku příznivé. Sblížení koalovaných stran není oslabeno ani pomalu se blížícími volbami. Záleží na koalických stranách, aby svoji dobrou vůli projevíly i činy.

V rámci tohoto přehledu je nutno vzpomenouti jednoho novináře, který v těchto dnech zemřel; je to M. Bloch, přednosta T. O. předsednictva ministerské rady. Byl to nezištný novinář, který sloužil české věci ještě za Riegra; sloužil dobře léta po převratu. Byl to novinář vzácných schopností, skvělého vtipu, úžasné paměti; tyto a jiné své vlastnosti dával do služby české myšlenky, tiše a skromně. *V. Gutwirth.*

B. ZAHRANIČNÍ.

Marseilleské vraždy. — Bělehradské konference a nová jihoslovanská vláda. — Maďarská návštěva ve Varšavě. — Přípravy sárského plebiscitu. — Londýnské námořní předporady.

Dne 9. října přijížděl do Francie na oficiální státní návštěvu král Alexandr jihoslovanský a ministr Barthou přijížděl mu naproti až do Marseille, kde král hodlal vystoupit, aby se poklonil u pomníku na paměť východní (soluňské) armády. Hned na počátku slavnostního průvodu městem došlo však k vražednému útoku s bohužel dokonale úspěšným výsledkem. Neznámý muž vyskočil na stupátko automobilu a zastřelil z bezprostřední blízkosti krále několika ranami opakovací pistole, při čemž zranil těžce i oba společníky královi, jimiž tu byli ministr Barthou a člen nejvyšší vojenské rady generál Georges. Zanedlouho potom podlehl francouzský ministr zahraničních věcí svému zranění následkem vykrvácení. — Útok vzbudil přirozeně nesmírný rozruch v celé Evropě a množství kombinací o bezprostředních i vzdálenějších motivech zločinu. V útočnickovi, který se vykazoval falešným československým pasem na jméno Petrus Kelemen ze Záhřeby, byl zjištěn obávaný příslušník Michajlovovy macedonské teroristické organizace Georgiev. Řada společníků, přichystaných k opakování atentátu, po případě i v Paříži, kdyby první pokus se nezdařil, byla zatčena na různých místech ve Francii. Byli to Chorvati, členové teroristické organizace Ustaša. Byla nasnadě otázka, zda jde pouze o dílo pomsty na králi Alexandrovi jakožto sjednotiteli velké Jugoslavie, jemuž se podařilo připojiti území macedonské i chorvatské a smířiti se v poslední době i s Bulharskem, či zda tu jde o promyšlený zločinný plán na rušení díla evropského míru a podkopání posic vítězných států, vyšlých ze světové války. Celá serie podobných útoků již od zavraždění ministerského předsedy Duce na konci loňského roku, namířená stále jen proti státníkům jedné skupiny, by tomu nasvědčovala. Také ta okolnost, že Alexandr přijížděl do Francie nejen na pouhou zdvořilostní nebo manifestační návštěvu, nýbrž pro skutečnou politickou práci a nové významné mezinárodní dílo, zesilovala politický význam a dosah věci. Byla již připravena mnohostrannou diplomatickou akcí dohoda frankoitalsko-jihoslovanská a král Alexandr měl jí nyní jen dáti svou pečeť. Jeho smrtí, a smrtí hlavního iniciátora této politiky Barthoua, měla snad slibná akce býti přerušena? Zjistily se také podezřelé známky o původu a přípravě atentátu na půdě maďarské, kde chorvatští teroristé delší čas bydlili a kde byli dokonce cvičeni i ve

zbrani a v taktice atentátu. Nebezpečí širokých komplikací bylo tedy zcela blízké, a není divu, že v občanstvu kolportovaly se divoké pověsti o válce s reminiscencí na obdobnou dálost před dvaceti lety v Sarajevu. Naproti tomu přičinily se ihned s uznáníhodnou horlivostí všechny směrodatné mocnosti, aby nedošlo k žádnému otřesu, a politická situace v celku také neodpovídá nikterak podmínkám srážky, jako tomu bylo před začátkem světové války.

Porada států Malé dohody, konaná paralelně se státy dohody balkánské v Bělehradě u příležitosti pohřbu krále Sjednotitele, vyzněla pod hlediskem snahy o zachování míru a nerušené možnosti pokračování v díle obou zesnulých rovněž způsobem velmi důstojným a rezervovaným. Bylo usneseno trvati na důkladném vyšetření atentátu ve všech podrobnostech a postarati se, aby podobné případy nemohly se již v budoucnosti opakovati. To znamená zakročit společným úsilím všech států, jimž záleží opravdu na zachování míru, proti organisovanému mezinárodnímu teroru. Malá dohoda i dohoda balkánská vyslovují při tom s veškerým vědomím vážnosti a odpovědnosti výstrahu, že kdyby se včas neučinila příslušná mezinárodní opatření a nebyla loyálně zachovávána, musilo by to dříve či později vésti nutně k válečným zápletkám. Bezprostřední důsledek atentátu projevil se tedy jen upevněním jednoty států, provozujících společnou politiku mírovou — Francie, Československa, Jugoslavie, Rumunska, Řecka a Turecka — a sympatií celého vzdělaného světa, která došla netušeného výrazu v účasti všech reprezentantů předních evropských mocí při pohřbu krále Alexandra. Také Jugoslavie sama dementovala mohutnými projevy žalu a lásky k zabitému panovníkovi při slavnostech pohřebních co nejlépe všechny pochybnosti o vnitřní soudržnosti státu a všechny obavy do jeho budoucnosti. I vůdcové oposice projeví upřímnými slovy svoje dojetí a nabídli se ke spolupráci v intencích Alexandrových. Otázka jeho nástupnictví byla šťastně rozřešena v samotné závěti králově. Byla jmenována regentská rada v čele s bratrancem královým princem Pavlem Karađorđevićem, který má po boku dva z nejvíce vynikajících politiků a znalců administrativy, srbského politika Stankoviče a chorvatského Peroviče. Kabinet Uzunovičův podal formální demisi, které bylo využito k rekonstrukci ve směru upevnění a rozšíření vládní base. Původně pomyslelo se také na okamžité připoutání oposice, ale po poradách s Korošcem a Mačkem zůstalo se pouze při zrušení vazby těchto politiků, zatím co vláda zůstává přísně v linii dosavadního kursu. Do kabinetu byly přibrány směrodatné a nejvíce autoritativní osobnosti, generál Živkovič jako ministr války a bývalí ministerští předsedové Marinkovič a Srškič jako tak zv. státní ministři, podobně jako je tomu ve Francii. Očekává se, že režimu se podaří udržeti dědictví Alexandrovo neztenčené pro mladého jedenáctiletého jeho syna, který byl ihned provolán králem pod jménem Petar II.

Maďarský ministerský předseda Gömbös smluvil již před čase svou návštěvu ve Varsavě, byl však nucen pro celoevropský smutek, vyhlášený po smrti krále Alexandra, ji odložit — ale právě jen o nejnutnějších několik dní. Potom ku všeobecnému překvapení návštěva byla absolvována, ačkoli Maďarsko octlo se v ohni těžkého podezření z vydržování jihoslovanských teroristů. Polsko vzalo pozváním maďarského min. předsedy právě za této situace na sebe novou těžkou mezinárodní odpovědnost. Je to ostatně jen nový doklad ku všem předcházejícím, že Polsko chce hrát docela zvláštní politickou úlohu v Evropě východní a jak patrně i střední. Až

dosud vymlouvala se polská vláda při svém odmítání účasti na zárukách statu quo ve střední Evropě, že není zde interesována. Nyní však schůzkou s maďarským ministerským předsedou dokazuje, že zde interes má, ale bohužel zcela opačný, nežli je náš a všech spojenců tak zv. francouzského bloku. Jednání varšavské samo pohybovalo se sice v mezích velmi skromných a docela korektních, mluvilo se veřejně jen o starém přátelství a o prohloubení styků kulturních a hospodářských, tím však nedá se nikdo omýlit, ježto výlučné úsilí Maďarů o revisi mírové smlouvy trianonské je obecně známo a proti Polsku se v poslední době zhušťují výtky, že se snaží zviklat obrannou soustavu Malé dohody a že má své myšlenky o novém uspořádání hranic v oblasti jeho a Maďarska se týkající. Maďarské naděje zabíhají ovšem již hned zase do fantastičnosti, kam je nesporně reálně myšlená politika Beckova následovati nebude, ale tím se na věci podstatě nic nemění. Polsko poskytuje dnes Maďarsku svoji významnou morální podporu v situaci, kdy toto jí co nejnaléhavěji potřebuje. Octlo se rozporem německo-italským mezi dvěma židlemi a nemá dnes žádných vyhlídek na podporu svého podvratného úsilí, která mu do nedávna byla z Říma tak štědře poskytována. Pokus orientovat se na Německo rovněž nemá praktických vyhlídek, poněvadž Německo samo není v té situaci, aby někoho mohlo morálně podepřít, nehledíc ani k tomu, že revisionismus v maďarském slova smyslu neleží vůbec v koncepci nové německé politiky, která má cíle dalekosáhlejší a pracuje metodami docela „svéráznými“. Zde tedy Polsko skutečně „vskočilo do průlomu“ a prokázalo Maďarům znamenitou pomocnou rytířskou službu.

Blížící se datum sárského plebiscitu zvyšuje nervositu nejen v plebiscitním území samém, nýbrž i mezi oběma sousedy a ve Společnosti národů. Ještě zesnulý ministr zahraničních věcí Barthou odevzdal v Ženevě memorandum, v němž upozorňoval na důsledky všech tří eventualit hlasování. Žádal, aby Rada Společnosti národů na ně včas pomyslela a postarala se zejména o přesnou definici pojmu statu quo, tak aby hlasující před svým rozhodováním dobře věděli, jaký je jeho smysl. Není pochyby, že území svým národním rázem ryze německé, má značnou obtíž rozhodnouti se proti návratu do Říše, i když nesporná většina obyvatelstva nikterak nesympatizuje s nynějším režimem hitlerovským. Nemá-li býti Hitlerovi poskytnuta laciná příležitost k vítězství, je třeba těmto Němcům poskytnouti vyhlídku, že hlasováním proti, a pro zachování dosavadního stavu, nevyslovují se „velezrádně“, neprohřešují na vlastním národě, že budou moci případně po nějaké době svůj úsudek revidovati, to jest vrátiti se do Německa od Hitlera osvobozeného. V listopadu bude svolána mimořádná schůze Rady Společnosti národů, která učiní v těchto věcech definitivní rozhodnutí. Obtíž působí také reklama ce zápisů do voličských seznamů, jichž došlo tolik, že je pochybno, budou-li příslušné orgány moci včas všechny rekursy vyřídit a definitivní volební listiny připravit. Odklad volebního termínu měl by však zase za následek nový zmatek ve voličských seznamech, poněvadž by mezitím nový počet mladých lidí dospěl určené věkové hranice — dvacet let — propůjčující volební právo. — Poplach vyvolala zpráva, že motorisované oddíly francouzské posádky blízkých Met jsou připraveny k okamžitému vtrhnutí do Sárska, jakmile o to předseda vládní komise Knox požádá. Je to však pouze samozřejmé opatření diktované opatrností, jímž se má předejít každému překvapení.

V Londýně sešli se zástupci tří hlavních námořních velmocí k důležitým předporadám pro novou velkou námořní konferenci odzbrojovací,

kteřá se má konat počátkem příštího roku. Jak známo je námořní zbrojení upraveno až posud podle předcházejících úmluv konference washingtonské (1921—22) a londýnské (1930—31). Zde se podařilo, co ve zbrojení pozemním se zkoušelo marně, to jest uvést loďstva aspoň hlavních velmocí do pevného vzájemného poměru, který byl stanoven pro Anglii, Ameriku a Japonsko jako 5:5:3. Nyní však Japonsko není spojeno s tímto místem, které mu bylo vykázáno ve zřetelném odstupu od obou velmocí anglosaských, když krátce po skončení světové války musilo ustoupiti před jejich společným nátlakem. Japonci domohli se v posledních letech využitím chaotické situace a nepřipravenosti všech svých velikých sousedů, Evropy i Ameriky, mimořádného postavení na dalekém východě a chtějí je nyní upevniti a také formálně vyjádřiti svou úplnou výzbrojní paritou. Odmítají podrobovati se dále jakémukoli omezování ve volbě jednotlivých kategorií a nejvhodnějších prostředků ku své obraně a naopak žádají, aby obě větší velmoci námořní snížily svou výzbroj tak zv. ofensivní, to jest velké bitevní lodi s nejtěžší artilerií a dalekým cestovním radiem. Za takových okolností hledí se ovšem k výsledku příštího jednání se značnou skepsí, ano i obavami, neboť je mnohem pravděpodobnější, že zmatek, který se projevil na odzbrojovací konferenci ženevské, přenesse se nyní i do oblasti námořní, než že by bývalý pořádek na moři pokračilo se uhájiti nebo dokonce přenést i na pevninu.

Dr. R. Procházka.

LITERATURA.

JAN SLAVÍK: HUSITSKÁ REVOLUCE. Studie historicko-sociologická. Vyšlo v „Politické knihovně“, řada II., kniha XIX. Nákladem „Orbis“ v Praze. Praha 1934. Stran 130 za 19 Kč.

Knihá, vydaná k pětistému výročí bitvy u Lipan, je podle autora studií podnětnou, jež chce na některých zjevech husitské revoluce ukázati, že husitství musí býti zkoumáno s rozsáhlejší vědeckou výzbrojí než se děje dosud, že husitské hnutí je dějinný proces, mající všechny atributy revoluce sociální, a tudíž pouze jedna z mnohých revolucí, majících mnoho společného. Má obhájití správnost Palackého pojetí a hodnocení doby husitské proti pojetí Pekařovu a zdůvodniti heslo Masarykovo: „Tábor je náš program“.

Základem názoru Fr. Palackého, že doba husitská je vrcholem našich dějin, je přesvědčení, že národ český svým odbojem proti Římu přispěl nemálo k rozvoji svobody lidského ducha, z níž vyprýštil další rozvoj lidské kultury. Palacký viděl v husitství počátek náboženské reformace, jež zlomila světovládnou moc církve. V tom viděl nutný předpoklad pro pád feudalismu a vznik demokratických řádů doby dnešní. Husovo vytrvání (nikoli jeho světový názor) je podle autora jedním ze symptomů XV. století, které ohlašují návrat svobodného přemýšlení, jež po pověstné myšlenkové bojácnosti středověku musilo se vrátiti, aby další pokrok byl možný. Hlásí se tu důvěra ve vlastní poznání a usuzování proti slepě vyžadované poslušnosti a důvěře jiným, hlásí se novověk. Nesmírně významným bylo, že ústupky učiněné husitství (kompaktáta) byly vynuceny na světovládné římské církvi, která nebyla zvyklá slevovati a ustupovati. Po té stránce husitství znamená veliký otřes středověkého universalismu, světového, dotud nikým bez trestu nepopíraného poslušenství Říma.

Podle Slavíka je třeba rozloučiti se s představou, že velké sociální výbuchy vznikají, když obyvatelstvo násilnou a špatnou vládou je přivedeno do bídy „nesnesitelné“.